

VIRRASZTÓ

92.

2012.

június

Az 1945-1956 közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége **ÉRTESÍTŐJE**

Juhász Gyula: Trianon

Nem kell beszélni róla sohasem, De mindig, mindig gondoljunk reá.

Mert nem lehet feledni, nem, soha,
Amig magyar lesz és emlékezet,
Jog és igazság, becsület, remény,
Hogy volt nekünk egy országunk e földön,
Melyet magyar erő szerzett vitézül,
S magyar szív és ész tartott meg bizony.

Egy ezer évnek vére, könnye és
Verejtékes munkája adta meg
Szent jussunkat e drága hagyatékhoz.
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt a kedves Pozsony,
Hol királyokat koronáztak egykor,
S a legnagyobb magyar hirdette hévvel,
Nem volt, de lesz még egyszer Magyarország!
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt legszebb koszorúja Európának, a Kárpátok éke,
És mienk volt a legszebb kék szalag,
Az Adriának gyöngyös pártadísze!

És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt Nagybánya, ahol
Ferenczy festett, mestereknek álma
Napfényes műveken föltündökölt,
S egész világra árasztott derűt.
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy Váradon egy Ady énekelt,
És holnapot hirdettek magyarok.
És nem lehet feledni, nem, soha
A bölcsőket és sírokat nekünk,
Magyar bölcsőket, magyar sírokat,
Dicsőség és gyász örök fészkeit.
Mert ki feledné, hogy Verecke útján
Jött e hazába a honfoglaló nép,
És ki feledné, hogy erdélyi síkon
Tűnt a dicsőség nem múló egébe
Az ifjú és szabad Petőfi Sándor!
Ő egymaga a diadalmas élet,
Út és igazság csillaga nekünk,
Ha őt fogod követni gyászban, árnyban,
Balsorsban és kétségben, ó, magyar,
A pokol kapuin is győzni fogsz,
S a földön föltalálod már a mennyet!
S tudnád feledni a szelíd Szalontát, hol
Arany Jánost ringatá a dajka
Mernéd feledni a kincses Kolozsvárt,
Hol Corvin Mátyást ringatá a bölcső,
Bírnád feledni Kassa szent halottját

S lehet feledni az aradi őskert
Tizenhárom magasztos álmodóját,
Kik mind, mind várnak egy föltámadásra
Trianon gyászos napján, magyarok, Testvéreim, ti szerencsétlen, átkos, Rossz csillagok alatt virrasztva járók,
Ó, nézzetek egymás szemébe nyíltan S őszintén, s a nagy, nagy sír fölött Ma
fogjatok kezet, s esküdjete.

Némán, csupán a szív veréseivel
S a jövődő hitével egy nagy esküt,
Mely az örök életre kötelez,
A munkát és a küzdést hirdeti,
És elvisz a boldog föltámadásra.
Nem kell beszélni róla sohasem, De mindig, mindig gondoljunk reá!

TARTALOM

Gyászjelentés	3
Trianoni gyásznap <i>v. Fehérváry István</i>	4
Mi az igazság a Hősök Emléknapja megrendezése körül? <i>v. Fehérváry István</i>	4
A proletariátus kigúnyolása <i>Regéczy-Nagy László</i>	6
Németh Árpádra emlékezünk <i>v. Fehérváry István</i>	8
Vitéz Gótzty Pál (1923-2012) <i>v. Fehérváry István</i>	9
A Történelem Ura Vallomás az egyházüldözésről az 1960-as évek elejéről (Második, befejező rész) <i>Dr. Bod Magdolna</i>	10
Keserű emlékezés: szökés a Gyűjtőből és az azt követő ÁVH-s megtorlás	12
Megemlékezés Vácott <i>Eichardt Sándor</i>	17
Miskolc, május 11. a „függetlenség napja” <i>Gruber Rudolfné</i>	22
A Vörös ország hódítók halála <i>Özv. Szakonyiné Harsághy M. Katalin</i>	23

Az 1945-1956 közötti magyar Politikai Elítéltek
Közössége **ÉRTESÍTŐJE**
Szerkesztőbizottság: Csát József, v. Fehérváry István
Kiadja a PEK Ügyvezető Tanácsa
1051 Bp. Nádor u. 36. V. 510.
Tel/Fax: (+36-1) 331-6643, Tel: 302-6071
e-mail: postmaster@pek.t-online.hu
honlap: www.mpek.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk
vissza. A szükséges módosítás jogát fenntartjuk.
A névvel, vagy szignóval megjelölt írások nem
feltétlenül képviselik egészükben a szerkesztőség
véleményét, ezekért a szerzők felelnek.

Elhunyt Stráner György (Bandi) 2012. május 21-én

V. FEHÉRVÁRY ISTVÁN

Trianoni gyásznap

1920. június 4-én írták alá Versailles-ban Magyarország megcsonkításáról szóló békediktátumot. A rettenetes területi- és népvesztés hosszú évekre megbénította az országot. A kormányzatunk a gyásznapot nemzeti összetartozás napjának keresztelte el, és ezen a napon szerte az országban megemlékeznek 1920. június 4-éről. Szomorú, de jellemző a mai ellenzéki pártok magatartására, hogy elhatárolódtak minden június 4-i megemlékezéstől, és a nemzeti összetartozás ünnepét olcsó kormányzati propagandának minősítették. Ugyanakkor annál nagyobb öröm, hogy a trianoni határokon kívül élő magyarság Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben, Délvidéken ünnepélyesen, magyar ruhában, magyar zászlókkal emlékeztek meg a júniusi gyásznapról.

Sajnos az európai hatalmak ma is olyan helyzetet kívánnak teremteni országunk-

ban, ami újra erős próbára teszi a magyarság fennmaradását és jövőjének építését. Igaz, hogy ellenálltunk a hazai és a nemzetközi liberális uszítók szüntelen támadásának csak azért, mert minden megaláztatás ellenére magyarok mertünk maradni. Tanulnunk kell a múltból, tanulnunk kell, hogy a jövő évtizedek lehetőségeit mind politikai, mind gazdasági téren csak akkor tudjuk megvalósítani, ha félretesszük az acsarkodást a magyar történelem megalázó kiforgatását, és megtanulunk összefogva egy új nemzetépítést. Tudjuk azt, hogy a történelem változó. Ami jelenleg fennáll, az nem garancia, hogy örökre így marad. A két évvel ezelőtti választások bebizonyították, hogy ha a nemzeti jövő úgy kívánja, képesek vagyunk olyan változásra, mint a kétharmados választási győzelem, amely új erőt és reményt ad, hogy összefogva új Magyarországot tudunk fölépíteni.

V. FEHÉRVÁRY ISTVÁN

Mi az igazság a Hősök Emléknapja megrendezése körül?

Az I. és a II. világháborúban sok százezer magyar katona vesztette életét és a rájuk való emlékezés kötelesség. Kötelesség, hogy számon tartjuk őket, nevüket kőbe véssük, hogy az utókor is emlékezzék rájuk. Ezt az emlékezést volt hivatva az 1917. évi VIII. törvénycikk, majd az 1924. évi 14. törvénycikk, amely kimondta, hogy a nemzet soha el nem múló hálája és elismerése jeléül az élő és a jövő nemzedékek örök okulására és hősi halottai dicsőségére minden esztendő május hónapjának utolsó vasárnapját nem-

zeti ünnepé avatja. Ezt a szent ünnepet a II. világháború befejezése után egyszerűen eltörölték. Csaknem 60 évig hallgattak a hősi halottakról.

A Politikai Elítéltek Közössége megalakulásától kezdve céljából tűzte ki, hogy a Hősök emlékünnepét újra nemzeti ünnepé nyilvánítsák és a Hősök terén megünnepeljék. Az első ezzel kapcsolatos megnyilvánulás 1994. május 15-én a PEK Értesítő 9. számában jelent meg, amelyben a PEK elnöke: Adassék tisztelet címmel kezdeményezte a Hősök

v. Komjáti János, a PEK zászlajával a megemlékezésen

napjának újbóli megünneplését. A Politikai Elítéltek Közossége elhatározta, hogy függetlenül attól, hajlandó-e a magyar állam közreműködni az ünnepség megtartásában, 1995 áprilisában felhívással fordult az egész társadalomhoz, a köztársasági elnök úrhoz, az Országgyűléshez, a politikai pártokhoz (megjelent a Virrasztó elődjében, a PEK Értesítőjének 11. számában), hogy v. Szepesi Arthur irányításával hozzon létre egy bizottságot, amelynek feladata május utolsó vasárnapján a Hősök Napjának megrendezése.

Az első ünnepséget 1995. május 27-én rendeztük meg, ahol az ünnepi beszédet a PEK elnöke tartotta. Az ünnepségen diplomáciai testületek és katonai attasék vettek részt, a honvédség pedig katonazenekarral és díszszázaddal emelte a megemlékezés ünnepélyességét.

Ettől kezdve 6 éven keresztül a kormányok helyett mi rendeztük meg ezt a fontos ünnepséget az 1924-es törvény adta kötele-ségből eredően. Ehhez támogatást kaptunk a Honvédségtől és a Rendőrségtől is. Ezek az ünnepségeken több alkalommal a külföldi követségek katonai attaséi is részt vettek. Az

ünnepségekkel párhuzamosan minden évben szorgalmaztuk, hogy az Országgyűlés iktassa törvénybe a Hősök napját. Ezt 2001-ben

a 63. törvénnyel sikerült biztosítani, amely kimondja: Nemzeti ünnep minden év május utolsó vasárnapja, mint a Hősök Napja. Ezt a törvény az akkori Orbán kormány egyik utolsó törvényalkotása volt. A törvény előírta, hogy az ünnepséget a Honvédelmi Minisztérium és a Nemzeti Kegyeleti Bizottság közösen rendezze meg.

Sajnos közösségünk ilyen irányú munkásságát sem a mai kormányok, sem a különböző szervezetei nem ismerik, még a legfelsőbb kormányzati helyeken sem.

A valóság tehát az, hogy a Hősök napja újra rendezését elsőnek a Politikai Elítéltek Közossége kezdte meg, és ez nagy elégtétel számunkra, hogy sikerült a magyar hősök emlékét nemzeti ünneppé magasztosítani.

REGÉCZY-NAGY LÁSZLÓ

A proletariátus kigúnyolása

Moldova György a minap új szentet avatott, mégpedig *Kádár János* személyében. Ha már a proletariátust is bevonta az aktusba, akkor érdemes Lenin véleményét is meghallgatnunk, hiszen őt még ma is sokszor idézik a dolgozó néppel kapcsolatban, „Erkölcös az, ami a munkásosztálynak használ” – így summázta a maga „egy parancsolatát”. Nos, lehet-e proletár szent az, aki nem használt a kétkezi dolgozóknak? Vagy talán Moldovának sikerült megalkotnia az erkölcstelen szent fogalmát?

Miben nem használt Kádár a mitikus proletariátusnak? Az, hogy kétszer is feloszlatta a magyar munkásosztály pártját, kevés szót érdemel, mert 1943 nyarán még 100 főt sem számlált a lenini élcsapat az akkor 14,5 milliós Magyarországon, '56 október végén pedig már csak púp volt a MDP a nagy szövetséges hátán. Igaz, hogy mindkétszer Kádár volt a párt feje, a csőd küszöbén. Viszont ez a magyar bolsevik 1945 elején azonnal beállt a szovjet gyarmat építőinek sorába, s már magyar őselvtársként üdvözölte a moszkvai négyes fogatot. „Csak az a vég! – csak azt tudnám feledni!” – jajdulhat fel a mai magyar a Tragédia végszávaival Még most is használna a magyar proletároknak abból a fél évszázados szovjet gyarmatiságból? A melós – hat évet töltöttem velük zárkán – nyugati társaik életszínvonalára vágyott, nem osztályhatalomra. Arra azok „vettek irányt” akiket Rákosi a semmiből emelt káderré (hogy azután az igazság pillanatában elsőként meneküljenek el a süllyedő vörös bárkáról, zsebükben a tűzzel-vassal védett össznépi vagyron rájuk eső részével). S eközben mi történt Lenin proletárjaival? Máig sem vitték többre, csak már élcsapat nélkül vergődve. S ez a folyamat Kádár életében kezdődött, 1988 májusában. Pedig ennek a szentnek talán nem is hajlott maga felé a keze, de párt-

jának krémje az ő tudtával lehetett „jókor jó helyen”. Ki a végső felelős? Rákosi szerint bizony a totális hatalom totális felelősséggel jár, am közhely ugyan, de nem lehet elégszer ismételni.

Ami a szovjet uralom kiszolgálását illeti, annak ára akkor is nagy volt, ha ma már emlegetni sem ildomos az egészet. *Nagy Imre* és társainak kivégzésére még csak emlékeznek az emberek, de az ártatlanok tudatos feláldozásáról már alig hallani valamit. 1956 őszén Kádár János „revizionista” elvtársainak kivégzésére még csak emlékeznek az emberek, de az ártatlanok tudatos feláldozásáról már alig hallani valamit. 1956 őszén Kádár János „revizionista” elvtársainak szinte minden döntésében részes volt, ám Nagy Imre perében hiába keresték a többiek, a hóhér nyilván nem állhatott a vádlottak közé. „Kádárt nem vádolták meg semmivel, tehát nem lehet jelen!” – így *Vida* vérbíró, nem is egyszer. akkor vált volna Kádár a proletariátus (véres kezű) szentjévé, amikor Moszkvában a kinevezéssel együtt korlátlan bosszúállásra hatalmazták fel? „Elvtársa és barátja nyitott szemmel ment a bitóra, ily módon megőrizve erkölcsi fölényét, míg a most szobrot kapott hóhéra erkölcsi halál árán úszta meg életében a magyar forradalom és szabadságharcban játszott szerepét (ezzel mintegy megismételve másik „elvtársa és barátja”, *Rajk* ügyében tanúsított hitvány belügyérségét).

Mit használt „a történelmünk színpadán egyedül maradt munkásosztálynak” az, hogy az elárult eltiport '56-os kitörési kísérlet után ismét együtt kellett menetelnie a testvéri országokkal – hova is? Hát a világcsődbe! Pedig a legfőbb pártbakó szorgalmasan működött. Százával akasztottak, tízezzel börtönöztek be és internáltak, százezrek menekültek el, száma nincs a megroppantott egzisztenciáknak – ennek a magyar tömegnek a zöme

munkás volt! („'56 decemberében 1600 fasisztát ölhattunk volna meg, de akkor nem volt hozzá erőnk” – így nosztalgizált az emberséges Kádár, amikor már volt ereje, de csak kisebb létszámra kapott engedélyt.) Vajon tudta-e, milyen hosszú távú hatással lesz a munkásosztály erkölcsiségére az az aranyköpése, hogy „nálunk lopott cementből is a szocializmus épül”? S mit érthetett a szocializmus gazdaságpolitikájából vagy inkább közelfő végórájából az a vezető, aki „csak egy kicsit dolgozzunk jobban” jelszóval biztatta a munkásságot, pedig főkaderei már a menekülésre készültek, mert süllyedt a hajó?

Az utódok joggal kérdezhetik meg a legfőbb kádertől, hogy miért ment olyan parádésan füstbe a világgyőzelemre kijelölt rendszer? Azért, mert elvhűen követték a marxizmus-leninizmus tudományos ideológiáját, vagy azért, mert eltértek tőle? A vezetők mindkét esetben felelősek, hiszen propagandájuk még a végórában is rendszerük fölényét bizonygatta a tömegeknek. Jaj volt annak, aki az egyre hiteltelenebb pártvonalon igazítani akart. Ha jól meggondoljuk, az osztályharcból, valamint a terrorista egypártrendszerből egyenesen következő kontrasztelekció egymagában halálra rohasztotta a rendszert. Aki ezt tudatosan építette be az „emberséges” világképbe, nem csupán szentnek alkalmatlan, hanem középszintű politikusnak is. Az európai kultúrában a szenteket más fából faragták. A bolsevista nagy mellényű hazudozás, hencegés, félrevezetés végezetül kinek használt, a győzedelmes munkásosztálynak vagy a történelem szemétdombjára ítélt kapitalizmusnak?

Elmerenghetnénk a híres „kádári alku” eredményén is. „Ti csak a magatok boldogulásával törődjétek, s bízzátok a szocializmus megvalósítását a lenini élcsapatra, amely

egyőtől egyig magasan képzett forradalmárokból áll, akiké a tudományos világnézet, s akit ha talán nem 1972-re is, de rövidesen mindegyik világrészen egyeduralomra vezetik a szocializmus erőit.” A csak önmagával törődő, '56-ot már rosszul is alig ismerő munkásosztály valójában a bolsevikok által mélyen megvetett kispolgárság szintjére süllyedt: ott ugyanis a rendszer hűbéres urának nem kellett attól tartaniuk, hogy a rebelis magyar megint felemeli a fejét. Használt-e a munkásosztálynak az, hogy a gyarmatosító akaratából ismét származás szerint üldöztek magyar állampolgárokat, akik közül sokan a felemelkedést áhító munkásság mintaadói lehettek volna?

Mindez (s még mennyivel több!) a ma még élő nemzedék élményanyaga, és óhatatlanul felveti a kérdést: mire használta a gyarmati adminisztráció a vérrel-vassal megszerzett hatalmat? A mai válasz az, hogy a hazának szovjet gyarmatként való megtartása. „Történt itt azért sok jó is” – halljuk az ellenvetést. A Titanicon jó volt a koszt, tiszta az ágynemű, szólt a zene, s az utasok joggal bízhattak a kikötésben. A jeges vízben azután volt-e kedvük elmerengeni a hajójegyért kapott „sok jóban”?

1956-ban kevés gyáros, földbirtokos, tábornok és bíboros harcolt a munkásosztály oldalán a világ legerősebb szárazföldi hadereje ellen. A melós elhitte Kádár lózungját arról, hogy most már az ország jogos gazdája. Amit aztán az igazság pillanatában ezért a tévhitéért kapott, az osztályként is bevégezte a sorsát. Nem csoda, ha időnként el-elmogja foga között a XXI. század „János-áldását”. Kommunista szentkultusz: mindig bő humorú író volt Moldova.

(A cikk írója a TIB elnöke. Megjelent, a Magyar Nemzet 2012. június 1-jei számában)

V. FEHÉRVÁRY ISTVÁN

Németh Árpádra emlékezünk

Mindenki, aki ismerte, mindenki, aki az életben találkozott vele úgy emlékszik vissza, hogy kedves, barátságos, segítőkész és gerinces ember volt. Dr. vitéz Németh Árpád vasdiplomás tüdőgyógyász főorvos életnek 91. évében, 2012. január 29-én elhunyt.

Életét embertársai megsegítésére, a bajbajutottak felemelésére és hazájának, Magyarországnak hűségese szolgálatára szentelte. 1991-ben a PEK alapításakor az első között vállalta közösségünk tagjainak orvosi szempontból történő kezelését, ugyanakkor mint az Ügyvezető Tanács tagja hűségesen képviselte a börtönbe jutott bajtársak, valamint hozzátartozóinak érdekeit.

Németh Árpai 1921-ben született Veszprémben. Eredetileg a Ludovika Akadémiára pályázott, de miután nem vették fel, így került a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karára. 1944. december elején avatták orvosná. A háború utolsó heteiben a budapesti Vár ostrománál dolgozott, mint orvos, majd a vár eleste után szovjet fogságba esett, ahonnan szerencséjével sikerült megszöknie. 1945 márciusától 1949. február 23-ig mint

v. Németh Árpád 2008-ban egy PEK összejövetelen.

körzeti orvos dolgozott Dombóváron. Február 24-én a Katpol letartóztatta. Akkor kezdődtek a különféle kihallgatások a Katpol kihallgatóitól és a szovjet KGB nyomozóitól közismert barbár módon.

1949. október 6-án a Katonai Bíróság először 14, majd másodfokon 7 év

börtönbüntetésre ítélte.

1954-ben szabadult feltételesan. Utána a Veszprémi Megyei Tüdőgondozóban kezdett orvosként dolgozni. 1963-ban a Várpalotai Tüdőgondozó Intézethez nevezték ki főorvosnak. Onnan 1983-ban vonult nyugdíjba. Itt élte le Hajnalkával, Hajnival életének legboldogabb éveit, és ennek a boldog életnek csak a halál vetett véget 2012. január 29-én.

Árpi 1993. augusztus 19-én a Magyar Köztársaság arany érdemkeresztjével tüntették ki. 1994-ben a Budapesti Semmelweis Tudományegyetemen átvette arany orvosi diplomáját. Mind börtönévei alatt, mind a PEK megalakulása után végzett odaadó és fáradtságot nem ismerő munkájáért "A Hazáért" érdemkereszt-kitüntetést kapta.

Emlékét és odaadó bajtársi magatartását soha nem felejtjük el.

V. FEHÉRVÁRY ISTVÁN**Vitéz Gótzty Pál****1923-2012**

Türelemmel viselt, hosszú betegség után meghalt vitéz Gótzty Pál, szeretett bajtársunk, barátunk, a PEK alapító tagja. Született Győrben, 1923-ban, középiskolai tanulmányait a győri bencés gimnáziumban fejezte be. Utána vitéz nagybányai Horthy István Magyar Királyi Repülő Akadémián avatták hadnaggyá 1944. augusztus 2-án.. Avatás után a Szent László hadosztályban volt századparancsnok és súlyos elhárító harcokban vett részt a felvidéki Letkes község környékén. Szovjet fogságba esett, három évet töltött el a Gulag táborokban. 1947-48-ban az MHBK (Magyar Harcosok Bajtársi Közössége) által szervezett ellenálláshoz csatlakozott és két legjobb barátjával Szodfriedt Jóskával és Ughy Bélával együtt a KATPOL letartóztatta. 1948 decemberében a Jónás tanácsa hűtlenség és szervezkedés vádjával 3 évi börtönbüntetésre ítélte. A börtönben bajtársiasan és igen bátran viselkedett. A forradalom leverése után feleségével, kislányával Ausztriába menekült, majd két barátjával közösen az Egyesült Államokban, Pennsylvania állam Lansdale városában telepedett le. Itt egy finom, precíziós gépekkel foglalkozó vállalatot alapított, amelyet 40 évig sikeresen vezetett. Alapító és támogató tagja volt a Magyar Tanyának, amely Pennsylvania államban a legnagyobb és a legsikeresebb magyar szövetség volt.

Gótzty Pali – Paja, vagy, Gyalogos, a sok beceneve közül egy pár – mindenki által szeretett, megbecsült, igaz, jó katonabajtárs és rabtárs volt. Megmaradt mindvégig magyarnak, szerette hazáját, a magyar népet. A Politikai Elítéltek Közössége (PEK) alapításától kezdve aktívan részt vett a Közösség munkájában, ő vállalta és anyagilag is fedezte a Virrasztó c. újság terjesztését az USA keleti

v. Gótzty Pál

partjainál élő volt rabtársaknak. Ha lehetősége volt, minden évben hazatért és több alkalommal szólalt fel a PEK szeptemberi bajtársi találkozóin.

Számomra Pali halála nagy veszteséget jelent, hisz közösen ültünk a vádlottak padján 1949. decemberében, s utána, egészen haláláig szoros, testvéri kapcsolatot tartottunk fenn.

Nyugodj békében, Palikám!

(Halála alkalmával gyermekei: Kati, Kriszti és Tomi azt kérték édesapjuk ismerőseitől, barátaitól, hogy koszorúmegváltás összegét utalják át a PEK folyószámlájára (v. Fehérváry István, Hefty Frigyes és Beöthy Kálmán 100-100 USD-t küldtek a PEK részére.) A további támogatásokat a Virrasztó következő számában közöljük.)

DR. BOD MAGDOLNA

A Történelem Ura

Vallomás az egyházüldözésről az 1960-as évek elejéről

(Második, befejező rész)

A börtönélet

Mielőtt a kalocsai börtönben átélt eseményekre rátérnék, szeretnék még egy különös elgondoltató esetet leírni. 1961. július 17-én tartóztattak le s egy nagyon homályos cellába zártak, amelyben állandóan égett egy idegesítő, szórt vörös fényt árasztó körte. Nagy néha leoltották, akkor egy kicsit megnyugodott a szemem, viszont ilyenkor a cellában annyira sötét volt, hogy olvasni sem lehetett volna. Teltek-múltak a napok, talán már 2-3 hét is elmúlhatott, ám engem nem vittek sétára, holott – ahogy később megtudtam – hetenként egy-két ízben félórás séta kijárt volna.

Egy napon kinyílt a cellaajtó, megragadott egy fegyőrnő, rohant velem a liftig, ahová belökött s elindultunk – emlékeim szerint – felfelé. Amikor megállt a lift, kitépett onnan, rohanva elindultunk valamerre, s akkor néhány percig egy nagyobb udvarban, szabad levegőn találtam magam, majd hatalmas, sietős léptekkel egy keskeny ajtóhoz lökött és rám kiáltott: „na, menjen be!” De nem tudtam bemenni, mert olyan fényözön volt a helyiségben hogy nem láttam semmit, elvakított a rám zúduló nagy fényesség.

Valami szitok-féle hagyta el a fegyőrnő száját és egy hatalmasat lökött rajtam. Akkorát, hogy előreestem. De akkor már nemcsak a fény, hanem a forróság miatt is iszonyúan elkezdett hasogatni a szemem, sőt patakokban megindultak a könnyeim is. Viszont a fájdalom jelentsen csökkent, ha csak a járőfelületet néztem. Ezért hason fekve maradtam és se jobbra, se balra nem tekintettem. Szerencsére a fegyőrnő hagyta, hogy fekve marad-

jak. Egy idő múlva visszanyertem a látásomat, felültem és körülnéztem. A helyiségnek – ami a magányzárkás rabok sétáló udvara volt – minden fala hófehérre volt meszelve. A séta napján ragyogó napsütés és rekkenő hőség volt. Úgy emlékszem, hogy a sétáló udvar négy falának a tetejére drótsövényt szereltek, amelyre enyhén meghajlított műanyag lemezeket helyeztek. Lehetséges, hogy ezek a lemezek gyűjtőlencseként működtek, s ez által koncentráltabb fény eshetett a fehér falakra, ami jelentősen fokozta a visszavert fény erősségét. Nem csoda, hogy elvakított. A 2-3 hetes fényszegény állapotból minden átmenet nélkül kerültem a fényözönbe. Hálát adok az Úristennek, hogy a gyaníthatóan sanda szándék ellenére sem vakultam meg.

Kalocsára megérkezve ki-ki elfoglalta a zárkáját. Munkára csak néhány hónap múlva mehettünk. Amikor elkezdünk dolgozni, akkor már nagyon gyorsan teltek a napok. Addig volt nehéz! A munkával szinte repültek a napok. Elég hamar belejöttem a gépi varrásba.

Ki gondolta volna, hogy amikor a szalagban végzett orvosi nadrágvarrás egyik fázisát vittem, akkor 1962-ben Párizsban egy nemzetközi geokémiai konferencia zajlott. Ezen igen eredményesnek értékelték azt az előzőekben említett mérési eljárásomat, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia és a Szovjet Tudományos Akadémia is publikált. Erről azonban csak jóval később, a szabadulásom után, valamikor 1964 első felében értesültem.

Hitvallás

Egyszer csak hívtak a cellából és karonfogva vezetett az őrmester egy terembe. Nagyon megdöbbsentem azon, hogy kik voltak jelen a teremben. Tőlem távol, 6 - 8 méterre volt egy hosszúkás asztal. Mögötte két személy ült. Az egyikük egy nő volt, Hatvaninének hívták. A másik személy egy alezredesi rangot viselő, morcos tekintetű, vastag bajuszú férfi volt. Rajtuk kívül a terem tele volt magas rangú bv. tisztekkel. Nagyon sokan voltak.

A parancsnokhelyettes így szólt hozzám: „Bod Magdolna! Elérkezett a harmadolás ideje. Azt, hogy változott-e a nézeteiben, a szemléletében, most szeretnénk eldönteni. Amennyiben igen, akkor szabadon bocsátjuk feltételeesen, de ha nem, akkor visszamegy a cellájába.” Föltette a kérdést:

- Ha az egyház törvényei összeütközésbe kerülnek az állam törvényeivel, akkor magamelyiket választja?

Nem volt sok időgondolkodásra, de én természetesen az egyház törvényeit választottam. Azt mondtam:

- Én az egyház törvényeit mindig kötelezőnek érzem magamra nézve.

Frenetikus hatást váltott ki ez a mondatom! Mindenki kiabált a teremben, elmondhatatlanul ócsároltak és szidalmaztak a válaszom miatt. Ez a zajongás hosszasan tartott. Majd elcsendesedtek, és a parancsnokhelyettes megismételte a kérdést. Ugyanazt a választ adtam. Ekkor már kisebb volt a morglódás. Az elcsöndesedés után harmadszor is feltette ugyanazt a kérdést. Harmadszorra is ugyanazt a választ adtam. Természetesen megállapították, hogy semmit sem változott a magatartásom. Így visszamehettem a cellába. Nem engedtek szabadon.

Szabadulás után

Elérkezett a negyedelés. Akkor már szabadon engedtek, és öt hónapon át rendőri felügyelet alatt álltam.

Közben sikerült elhelyezkednem szakmunkásként egy szerves vegyipari vállalatnál, ahonnan öt év múlva Veszprémbe kerültem. Tíz évet tudományos kutatóként dolgoztam a Nehézvegyipari Kutató Intézetben. Majd Pestre jöttem. A Műanyagipari Kutató Intézetben fejezte be a pályafutásomat. Itt nyolc évet dolgoztam. Innen mentem nyugdíjba. De még tizenhat éven át nyugdíjasként folytattam a kutatást. Nagyon érdekes és szép kutatási témákat kaptam. Ez a munkám 2002-ig tartott.

Találmányaim voltak, és az egyik ezek közül olyan jelentőségű volt, hogy abból tudtam elkészíteni a doktori disszertációm.

Rendszerváltás

A rendszerváltás rendkívüli módon lelkesített, mint mindenkit. Különösen megragadott egy mondat, amelyet egy ifjú, lobogó hajú szónoktól hallottam akkor. Ez úgy hangzott: „Az oroszok menjenek haza!”. Jómagam, mindazokkal együtt, akik átéltek a Rákosi-rendszert, az 56-os forradalmat, a megtorlásokat, arra gondoltam, hogy ez a fiatal szónok vagy nagyon bátor és jövőbelátó, vagy rövid idő múlva le fogják tartóztatni. Hála Istennek, nem ez utóbbi történt, hanem az ország kikerült a rabságból. Ez a fiatalember ma Magyarország miniszterelnöke(!)

Egyházi szolgálat, hitoktatás

1986-ban, amikor nyugdíjba mentem, rögtön jelentkeztem a plébánián, hogy egyházi munkát végezzek. Hitoktatónő lettem. Kiskolásokat tanítottam hittanra. elvégeztem a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának Levelező tagozatát, okleveles hitoktató lettem. Azóta nemcsak a plébánián, hanem iskolában is tanítok.

A hittanítást nagyon fontosnak tartom. Ezáltal szeretnék hozzájárulni ahhoz, hogy Magyarország ismét keresztény ország legyen.

Keserű emlékezés: szökés a Gyűjtőből és az azt követő ÁVH-s megtorlás

1950 májusában az ÁVH titokban megszállta a budapesti Kozma utcai Gyűjtőfogházat. Az intézmény addig az Igazságügy minisztérium felügyelete alá tartozott és az őrszemélyzet kékes-szürke egyenruhában látta el a börtön felügyeletét. Az átvétel titokzatosságára jellemző, hogy Mihalicska törzsőrmester, a kisleány osztályvezetője este még az IG ruhájában tevékenykedett, és reggel ÁVH-s zubbonyban nyitotta a zárkát. Az őrség legnagyobb részét leváltották, és új, „kipróbált” ÁVH-s legénység vette át a rabok őrzését.

A Börtön új parancsnoka Bánkúti áv. százados lett, aki Moszkvában a Dzserdzsinszkij iskolában tanult metódusokat vezette be a Gyűjtőbe. Így: megszüntették az addig engedélyezett és törvényben biztosított hozzátartozói látogatást, a havonta engedélyezett levélírást, és a levelek, csomagok küldését az elítéltek részére. Példátlan fegyelmező intézkedéseket vezettek be, így többek között az inkvizícióra jellemző „vasalást” is, amelynél néhány óra elteltével a rabok elájultak, vagy egész életükre nyomorékká lettek. Az őrségnek megengedték, hogy a legkisebb fegyelmezetlenség esetén is, testi fenytést, verést alkalmazzon. Az élelmezést a minimálisra csökkentették, így a rabok 800-1100 kalóriás „élelmet” kaptak naponta, még azok is, akiknek hetente közel 50 órát kellett dolgozni. Pár hónap elteltével a Gyűjtőfogház úgy nézett ki, mint valami Auschwitzhoz hasonló koncentrációs tábor.

Bánkúti úgy látszik tökéletes munkát végzett, a Központban meg is lehettek vele elégedve, mert előléptették őrnaggyá. Alig varrta fel az új aranycsillagos vállpántjait, amikor valami olyan történt, ami nemcsak, hogy megzavarta addigi parancsnoklását, hanem felsőbb utasításra le kellett vennie az új őrnagyi csillagot s visszavarni a régi századosi váll-lapokat. Ezt a változást egy

rabtársunk Karácsony Szilárd okozta, ki egy szép nyári napon megunt Bánkúti uralkodását, s egy alkalmas pillanatban egy ÁVH-s teherautó alá kapaszkodva kikocsizott a börtön kapuján és örökre búcsút mondott a börtönvilágnak.

Bánkúti számára a szökés egyszerűen elképzelhetetlen volt. A Gyűjtőfogház abban az időben Magyarország egyik legjobban megerősített börtöne volt, ahol nemcsak magas falak, drótakadályok, őrtornyok, hanem az a tudat, hogy minden őr pisztolyt, vagy géppisztolyt visel, amit jogában áll bármikor használni, szinte lehetetlenné tette a szökés gondolatát is. Az elképzelhetetlen mégis bekövetkezett. Felfedezték, hogy egy rab hiányzik. Bánkúti őrjöngése nem ismert határt. Egy rabtársunk, Szodfried József, aki végig élte az őrjöngést, így emlékszik vissza a történetekre: „1952 június első napjaiban történt, amikor egy 5 tonnás ÁVH-s teherautó állt be a lakatosműhely elé, hogy a pótkeréktartót újra hegesszük. Karácsony Szilárdot kaptam segítségül, aki segédűtő volt a kazánházban. A munka befejezése után visszamentem a lakatosműhelybe, az autót Mihalicska hadnaggyal, aki kocsisérő volt, elhagyta a börtön területét. Déli tizenkettő tájban, épp ebédosztás előtt, valaki átjött a kazánházból s kissé idegesen közölte, hogy nem találják Karácsony Szilárdot. Nem kellett sokat törnünk a fejünket, míg rájöttünk, hogy Szilárd az ÁVH-s teherautón kiszökött a börtönből, méghozzá bebújhatott az első ülés mögötti részbe, pontosan Mihalicska mögé. Úgy csináltunk, mintha nem tudnánk semmiről, utóvégre nem a mi kötelességünk, hogy egy másik rabot szemmel tartsunk. Délután három óra tájban, azután az őrségnek is feltűnt, hogy Karácsony hiányzik. Erre azonnal lezárták az egész börtönt, s bennünket, akik Karácsonnyal együtt dolgoztunk, így a laka-

tos műhely és a kazánház beosztottjait vagy két tucat ór kíséretében felkísértek a bal csillagközepbe.

Az épület közepén ott állt Bánkúti, feltűrt ingujjban, szétvetett lábakkal, egy csomó más ÁVH-s tiszt és vagy 30 ór kíséretében. Először a két fűtőt, Darvas Pistát és Kohlmann Karcsit – akinek a bátyját kivégezték – vették elő, s elkezdték verni őket, hogy nemcsak hogy tudomásuk volt a szökésről, hanem abban segítettek is. Hiába tagadtak, a 30 ór ütötte-verte őket, ahol csak lehetett. Darvasnak, aki mint fiatal hadnagy a háború végén egy súlyos sebesülés következtében elvesztette az állkapcsát, főleg az arcát verték s rúgták, miután tudták, hogy ez a testrésze kétszer olyan fájdalmas. Nem tudni mi lett a vége a verésnek, ha az addig szenvtelen arccal néző Benedek ÁVH-s orvos őrnagy, alias Mengele nem figyelmezteti Bánkútit, hogy egyenlőre jó lesz abbahagyni, mert ha tovább folytatják, akkor mindkető belehalhat a sérüléseikbe. Benedek nem akart jó fiú lenni, nem is volt a természete, de a következményekre gondolt, és nem akart semmilyen Bánkúti féle magánakcióba keveredni. Ekkor már Darvas és Kohlman eszméletlenül feküdtek, mindkét test egy vér volt s valóban úgy látszott, hogy Benedek figyelmeztetése már későn jött. Utána Bánkúti bennünket vett elő, akik a lakatos műhelyben dolgoztunk, és főleg engem kezdtek verni, miután Karácsony velem együtt dolgozott a teherautón. Hiába mondtam, hogy fogalmam sem volt, hogy Karácsony mit tervezett, hogy megszökött-e vagy sem, nem használt. Ütöttek-verték gumibottal, kézzel, szíjjal, amivel csak tudtak. Egy ÁVH-s tiszt, akit az ÁVH központból küldtek ki, hosszú, hegyes orrú cipőjével a szememet kezdte rugdosni, s nem tudom mi lett volna a szemem vége, ha nálam meg az egészségügyi főtörzsőrmesternő, alias „Hóledérke” nem jön a segítségemre. Mikor látta, hogy már nem mozgok, akkor leállította a verőlegényeket s abbahagyta a verést. Persze az ÁVH ezzel még nem zárta le az ügyet, még aznap éjjel mindnyájunkat

beszállítottak az Andrássy út 60-ba, ahol tovább folytatták a kihallgatásokat. Amikor az örök s a kihallgató ÁVH-sok meglátták az összevert fejemet, feldagadt arcomat, s félig kifordult szememet, még ezeknek a verésekhez, kínzásokhoz hozzászokott legényeknek is sok volt, ahogy kinéztem. „Na az anyja istenit, mondta az egyik, magát alaposan kikészítették.” A kihallgatómnak is elment a kedve, hogy belém rúgjon vagy megüssön, ami különben hozzátartozott volna a kihallgatás módszeréhez, s így a jegyzőkönyv sem tartalmazott semmilyen súlyosbító körülményt. Vagy tíz napig tették fel mindennap ugyanazt a kérdést, s mikor látták, hogy az egész kihallgatás reménytelen, visszavittek bennünket a Gyűjtőbe.”

De a szökéssel és a műhelyek rab dolgozóinak megverésével még nem ért véget Bánkúti őrjöngése. Parancsot adott az őrségnek, hogy a fegyház összes elitétjét példamutatás céljából verjék végig. Ami ezután következett azt egy másik rabtársunk, Szász Sándor így írta le: „Gombüzemben dolgoztam s jóval a munkaidő befejezése előtt azt láttuk, hogy minden őrtoronyban megkettőződik az őrséget, és az üzemben is géppisztolyos örök jelennek meg. Láthatólag mindenki idegesen viselkedett. Szökésre nem gondoltunk, inkább arra, hogy valami nagy kutya jön megszemlélni bennünket, mert ilyenkor szoktak nagy felhajtást csinálni. Sok időnk nem volt töprengésre, mert egyszerre leállították a gépeket, bennünket sietve tereltek fel az osztályokra, ahol szintén nagy volt az izgalom. Az egyik főházi odakerült mellém, s az izgalomtól remegve odasúgta: „Nagy a balhé, valaki megszökött!” Amint ránk csapódott a zárka ajtaja, összenéztük s szinte éreztem, hogy mindannyiunk gondolta egy, bármi is történjék velünk, csak az illetőnek sikerüljön a szökés. (Csak másnap tudtuk meg, hogy Karácsony Szilárd lépett le.) Nem telt el egy félóra, amikor a folyosókról az ablakokon keresztül ordítózást, kiabálást hallottunk, s nemsokára hörögő, artikulátlan hangokat. Valakit verhettek, mert időnként hallani lehetett amint fel-fel-

dít: „Ne, ne bántsanak, nem tudok semmit,” majd újra üvöltés, s ez ment sokáig. Azután egyszerre csend lett. Nem sokkal később újra kezdődött, most már mások üvöltöttek, másokat verhettek. A zárkában némán, szinte viszszafojtva a lélegzetünket, ültünk és vártunk. Nem emlékszem, hogy egy félóra vagy órák telhettek el, amikor a felettünk levő emeleten egyszerre csak nyitni kezdték a zárkákat, s valamelyik ór beordított, „kifelé rohadtak!” Majd ütések, verések csattanásait hallottuk, valakik ordítottak, valaki kétségbeesetten üvöltött, s a körbefutó folyosó deszkáin, treppniken, rohanó emberek zaját hallottuk. Pár perc múlva letről a földszintről jött fel ugyanaz a kétségbeesett kiabálás. Az egész osztály szinte remegett a kiabáló, rohanó emberek zajától. Ez a zaj mindjobban közeledett a mi zárkánkhoz is. Nem tagadom végigfutott rajtam az a gondolat, hogy most nyírnak ki, most végeznek ki bennünket. A koreai háború idején sokszor gondoltunk erre a lehetőségre, sőt merem állítani, sokan el voltunk szánva arra, hogy bármilyen formában jelentkezne is a háború, ezek előbb szemrebbenés nélkül kinyírnak bennünket. Egyszerre kivágódott a zárkaajtó, az ajtóban ott állt magából kikelve, a zubbonyát félig letépve az egyik ór, akit palócos tájszólásáért csak „palócnak” hívtunk. Mielőtt bármit is mondhattunk volna, beugrott a zárkába, a kezében levő gumibottal el kezdett verni maga körül s habzó szájjal ordított, hogy kifelé. Szinte egymást lökve ugrottunk ki, a zárkaajtó két oldalán ott állt két másik pribék, s a következő pillanatban értek az ütések jobbról-balról. Rohantunk, ahogy csak bírtunk, neki a lépcsőnek s szinte tízesével vettük a lépcsőfokokat. Amikor leértünk a földszintre, ott várt Bánkúti és egész őrsége.

A folyosó teljes hosszában, két sorban úgy álltak fel, hogy a köztük elrohanó rabokat mindkét oldalról ütni tudják. Az egyik gumibotot, a másik a derékszíját, a harmadik valami fahasábot lóbált, s Bánkúti eszeveszett ordítása és biztatása közben ütötték-verték a két sor között elrohanó rabokat. Fiatal lábam soha úgy nem vittek előre, mint akkor, de

így is, hol innen, hol onnan csattant valami a hátamon, a fejemen. Előttem szegény K. bácsi próbált rohanni, de 70-en felül már nemigen bírja az ember, főleg ha éveken keresztül alig adnak enni. Feje, háta, csupa vér volt, a rohanásban megbotlott, s a következő pillanatban előre esett. Mintha erre vártak volna, Berkes, ez az emberbőrbe bújt vadállat neki esett, csizmájával akkorát rúgott bele, hogy a kisöreg szinte csúszott előre a fényesre tisztított betonon. Megtorpantunk, hogy felemeljük, de Berkes és valamelyik másik akkorát ütött ránk, hogy mi is térdre estünk. Felugrottunk, sok időt nem hagytak, rohannunk kellett tovább, végig az ordító, ütő ávósok között. A sor végén újra kellett rohannunk a lépcsőn, vissza a zárkánkba, ahol a „palóc” várt, még egyszer végig vágott rajtunk, majd ránk csapta az ajtót. Kívül még sokáig zengett az épület, a rohanó rabok fájdalmas kiáltása összekeveredett az örök megzavarodott üvöltözésével. Bent a zárkában összenéztünk, még lihegtünk a rohanástól, a rabingünkön átütött a vér, nem volt rajtunk egy tenyérnyi hely sem, ami ne lett volna kék-vörös. Csak álltunk és néztük egymást. Végre B. Laci szólalt meg: „Ezt is meg kellett érni! Ezt se könyvekből, se mások elbeszéléséből soha nem hittem volna el.” Laci újságíró volt.

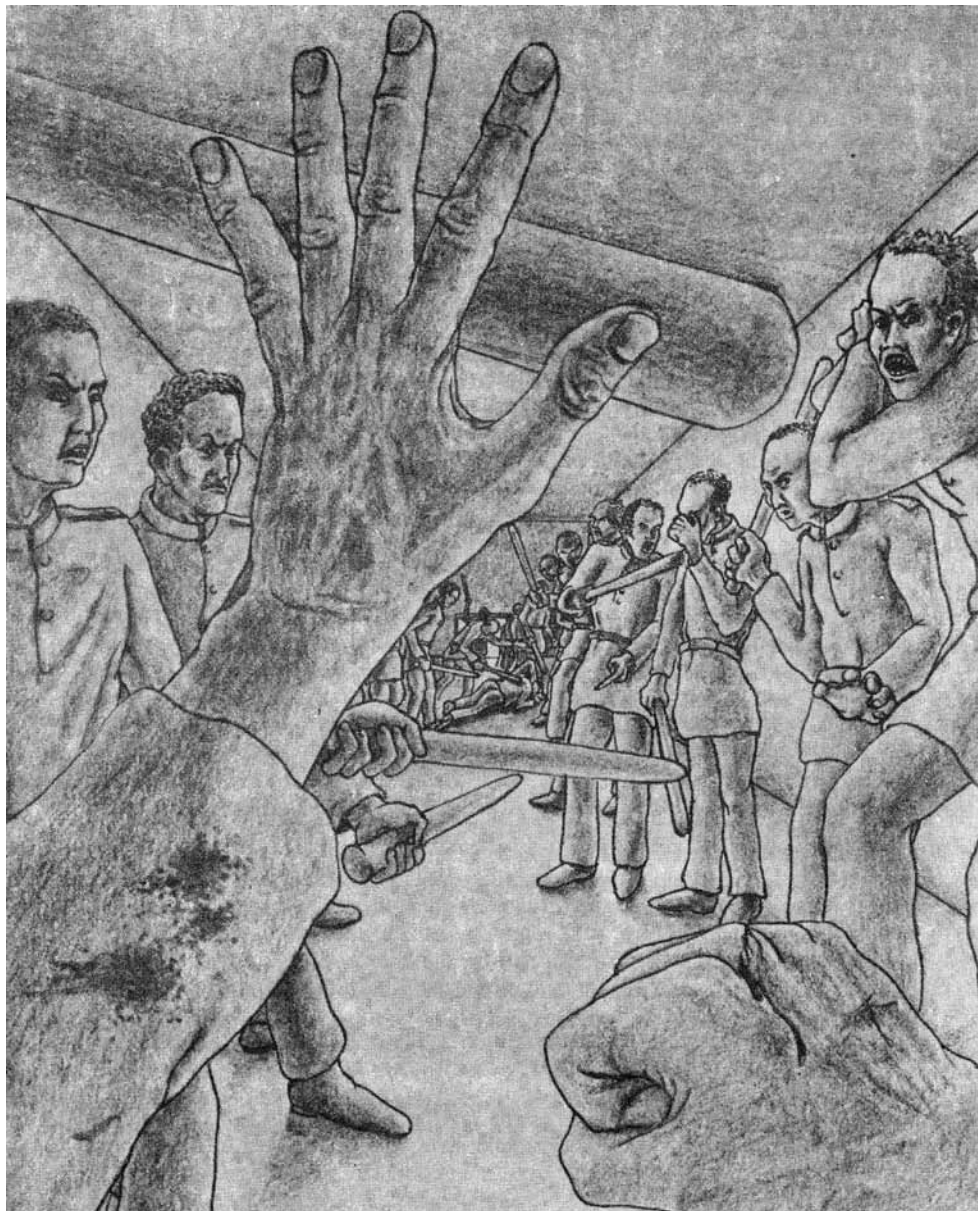
A tömegveréssel még nem ért véget a megtorlás. Éjszaka folyamán megrohanták a zárkákat, a véresre vert rabokat kizavarták a folyosóra s a zárkát kutatás címén felforgatták. A szalmazsákokat kiürítették a padlóra, mindent egy csomóba hánytak, majd mindenkit visszazavartak, s hogy nehezebb legyen rendet csinálni, leoltották a lámpát. Másnap reggel rendesen ébresztettek órákor, s mintha misem történt volna, zavartak le mindenkit munkára.

Ennek a tömegverésnek hatására valami végbe ment az emberekben, rabokban, örökben egyaránt. Mi rabok rájöttünk, hogy nem éltünk illúziókban, amikor feltételeztük rabtartóinkról, hogy szemrebbenés nélkül kiírtanának bennünket, ha arra kerülne sor. Mindegy, hogy ezren, vagy tízezren vagyunk.

Ez valahogy keményebbé tett mindenkit. (Akkor még nem is sejtettük, hogy ez még csak a kezdet, s alig két hét múlva hasonló tömegverésben lesz részünk a „káposzta-csata” alkalmával.) De történt változás az öröknél is. Akármilyen elvadított is volt néhány, sokakban valami felébredhetett, amikor a szerencsétlen, véresre vert öregeket kellett látniuk, amint félig eszméletlenül vonszolják fel magukat a lépcsőn. Voltak, akik ettől kezdve megváltoztak, voltak akik eltűntek örökre, mert leszereltek, ezeknek elég volt egyszer s mindenkorra az aranygombos, tányérsapkás

világból. A tömegverés után valami vigaszban is volt részünk, amikor megtudtuk, hogy a szökés miatt Bánkútit lefokozták százados-sá, s Mihalicskát, ezt a szenvtelen szadistát felsőbb parancsra bevasalták, s ott üvöltött két órán keresztül a készütség ajtaja előtt. Azt a Mihalicskát, aki mestere volt a behúzásoknak, s aki büszkén hirdette, hogy felfedezte a csavarbehúzás módszerét, ami jobban megfeszíti a láncot s így jobban belevág az emberek láb és kézhúsába.

(Fehérváry István: *Börtönvilág Magyarországon 1945-1956.* 179-183.)

Tollas Tibor: Kurtavas

Négy méter föld rejti a pincét,
Hol vasba verve ül a sor.
Föl nem szívárogo soha innét
A fuldoklás, csukló sikoly.
Csak az tudhatja, aki itt él
Mit rejt a nyári föld alól

A kövön ülsz, lábod felhúзва,
Bokádhoz láncolják kezéd.
Mint régen rabszolgák a gúzsba'
Csak számolod a percekét.
Századok telnek s kezded újra
Csontig váj a vasperec

Bordád szorító börtönében
Kihagy a szív, a vér megáll.
Karikák gyűrűznek sötéten
S ölelne zsibbasztó halál,
De jaj, ha moccansz a vas mélyén
Húsodba mar, s ordít a száj.

S mint sunyi holló hunyorogva,
Ha halódó szemébe néz,
Figyel az ő a vert rabokra,
De jaj a vas, a lánc kevés,
Szemek villámja megmarkolja,
Már ő rab és lesüti szemét.

Ki tegnap még Krisztust gyaláztad,
Mint oldalán a bal lator,
Nevét most veled zúgják százak
S hirtelen megcsuklik a sor,
Enyhül a kín, a vér nem lázad,
Sebzett keze föléd hajol.

EICHARDT SÁNDOR

Megemlékezés Vácott

Minden év október folyamán a Politikai Elítéltek Közossége, Vác városának önkormányzatával és a váci börtön vezetésével közösen megemlékező ünnepséget tartanak, az 1945-1956 között ott fogságban tartott politikai elítéltekre és a forradalomra emlékezve. A megemlékezés helyi gimnázium és a zeneiskola diákjai közreműködésével zajlott, az ünnepi beszédet Eichhardt Sándor rabtársunk tartotta.

Szeretettel köszöntöm Vác város és a börtön előjáróságát, az egyházak képviselőit, a város lakosságát, régi rabtársaimat, hozzátartozóinkat.

„Riad a föld, a falak dőlnek, Kék harsonákkal zeng az ég, S barlangjából a dohos kőnek Az ember újra fényre lép.

Fonnyadt testünket záporozza, Sápadt arcunkra hull a nap, S szédülten, szinte tántorogva Szabadság, szívjuk sugarad.” írja Tólas Tibor, volt rabtársunk, az „Október 23.” című versében.

Hogy őszinte legyek, kissé eltértünk a sokévi szokástól, hisz mi, volt politikai rabok, október 27.-én szoktunk összegyűlni itt a börtön falánál, hogy emlékezzünk az 1956-os kitöréséről, szabadulásunkról. Természetesen, nincs semmi kifogásunk, hogy ma, október 23.-án, Vác város vezetésével és polgáraival közösen ünnepeljünk az ötvenöt évvel ezelőtti forradalmi eseményeket, és kegyelettel gondolunk a magyar történelem talán legcsodálatosabb 12 napjára, és néma fejhajtással adózunk az októberi forradalom hősei és áldozatai emlékének! Hisz e két dátum szoros függvénye egymásnak, 23.-a nélkül nincs 27.-e, de ugyanakkor bátorodom azt állítani, hogy a kommunista diktatúra alatt bebörtönzött, internált, kitelepített százazrek helytállása, példamutatása teremtette meg az előfeltételeket a forradalom kirobbanásához! 1999 szeptemberében, a Memen-

tónál, kivégzett bajtársaink emlékműjénél mondta Orbán Viktor miniszterelnök... "a polgári ellenállás készítette elő lélekben az 1956-os magyar szabadságharcot. A diktatúra és elnyomás körülményeinek ismeretében, bármiféle ellenállás különösen nagy tett volt. Nyugodtan kijelenthetjük, a negyvenes évek közepétől kibontakozó polgári ellenállás nélkül nem történhetett volna meg az 56-os csoda, a magyarok forradalma!"

Ahogy körülnézek, úgy érzem még itt is vagyunk néhányan, akik átérték ezeket az éveket, de talán mást is érdekel, hogy mik voltak azok az erők, események, melyek előidézték, kiváltották a forradalom kirobbanását. 1948-at szokták a „fordulat évének” nevezni, ekkor és a következő években válnak a kommunisták, a Szovjet segítségével, az ország teljhatalmú uraivá! Államosítanak mindent, gyárakat, bankokat, földet, privát cégeket egészen a családi házakig, szatócsokig. Felszámolnak minden más pártot. Beindul a kulák-üldözés. Elkezdik a megbízhatatlanok kitelepítését Budapestről, a határsavakból. Harc az egyházak ellen, deportálják a szerzeteseket, apácákat. Magyarország népi demokrácia lesz. Beindul az ötéves terv. Egyben, gazdasági megszorításokat vezetnek be. Rákosi szerint, - „nem ehetjük meg azt a csirkét, amelyik jövőre az aranytojást tojja majd nekünk.” Jönnek a „kirakat perek”, a MAORT, a STANDARD, a Mindszenty ügy, a Grósz per. S hogy Rákosi bebizonyítsa éberségét és lojalitását Sztálin és a Szovjet iránt, egymásután buknak le a volt elvtársak is. Rajk és társai, Pálffyék, Szakasitsék, majd maga Kádár, Rákosi bizalmasa is börtönbe kerül, sokukat kivégzik! A terror egyre nyomasztóbb. Besúgókkal volt behálózva az egész társadalom. Olvasd el Illyés Gyula 1950-ben írt: „Egy mondat a zsarnokságról,” című versét. Talán 1952 volt az az év, amikor

a sztálini tébolyt száz százalékgig kiszolgáló Rákosi-Gerő-Farkas triumvirátus irányítása alatt „tetőzött” a kommunista diktatúra Magyarországon! Az ÁVH - Péter Gáborral az élén - mint önálló állam az államban, kíméletlenül szedte szerencsétlen áldozatait. Berecz János, a MKP KB külügyi osztályvezetője szerint: „1952 és 1956 között, 1136 434 ember ellen indítottak vizsgálatot, s e feljelentett személyek 45%-a, 516 708 személy ellen hoztak elmarasztaló ítéletet!!!” Az ötvenes évek eső felében csupán maga az államigazgatás 280 ezer embert foglalkoztat. A hadsereg cirka 300 ezer fő, a kék és zöld ÁVH, a rendőrség létszáma meghaladja a 200 ezret. Ehhez járul még a pártapparátus, az ipari és mezőgazdasági adminisztráció. Vagyis közel 1 millió hasznos munkára képes egyén irányít, káderez, agitál, nyomorgat és tart rettegésben három és fél millió fizikai és szellemi munkást! Elképesztő számok egy 9 milliós országban!

S ilyen körülmények közt kezd csekély személyem is kapcsolódni a forradalom előtti évekhez! 1942-ben, 11 évesen, tagja lettem egy ifjúsági mozgalomnak. Célja, hogy az ifjúság megőrizze magyar identitását az egyre fenyegetőbb nácizmus légkörében. Jól hallottátok, 1942-et írtunk. A háború utolsó, kaotikus időszakában „vegetált” a szervezet. 1946-ban kezdődött az újjászervezés, persze a feltételek is megváltoztak, akkorra már nem a nácizmus, hanem a Moszkva-irányított kommunizmus jelentett veszélyt a magyarságra. Lassan föld alá kényszerülve folytattuk, főleg ideológiai munkánkat. 1952 dec.27-én tartóztattak le Szolnokon mint katonát. A Fő utcai katonai ügyészség zárkái-ban kemény tíz hónapot töltöttem, a magánzárkától a 20 m²-en összezsúfolt 47 emberes celláig! Beismerő készségem fokozására, sokszor éreztem testemen a „dolgozó nép lesújtó öklét”! 1953 ápr.16-án, három nappal 22. születésnapom után, ítélte el tízünket az elsőfokú katonai bíróságon Koharek József hadbíró őrnagy. Az ítélet: öt kötéláltali halál, két életfogytiglani börtön, egy 15, egy 12

és egy 7 év. A csoport legidősebb tagja 24, a legfiatalabb 21 éves volt. Nem tudom, megértitek-e, mit jelent, amikor az ember „örülni tud” egy életfogytiglani ítéletnek? Túléltem!!!

1953 tavaszára, az erőltetett nehézipari beruházások (Sztalinváros, Kazincbarcika, a földalatti stb.) nem hozták meg az előírt eredményt. A TSZ rendszer következtében közel 1 millió kataszteri hold hever paragon. Az életszínvonal lehanyatlott. Az ország a csőd szélén állt. Nagy Imre, egy Rákosi ellen szerkesztett vitáirátában megállapította: az 1953-ig folytatott gazdaságpolitika, akkori értékben, „kerekén 120 milliárd forintot nyelt el - érthetetlenül.” Szovjet tanácsra, a pártkongresszus leváltja Rákosit.

Nagy Imre első miniszterelnöksége alatt valamit enyhültek a körülmények a börtönökben és az ítélethozatalokban is. A mi csoportunkból csak Harczos Lászlót végezték ki 1954 jan. 14-én, de más bajai csoportokból még hármat! Budapestről 1953 októberében szállítottak ide a váci börtönbe. Magasságom akkor 176 cm, testsúlyom 45 kg! S míg egy lézengő csontvázból valamirevaló munkaerő formálódott belőlem, eltelt 3 hónap. A börtönben működött a KOMI 101-es vállalat, civil, volt ÁVH-s vezetőkkel, de rab munkaerővel. Gyártmányaink: gombok műanyagból, csontból, szarúból; „acél” mérőszalagok; logarléc-cek. Kisebb-nagyobb megszakításokkal, itt dolgoztam közel 3 évet. Miután az ember egy kicsit „megmelegedett”, (nem langyosságról van szó!), összebarátkoztam sok, hasonlóan gondolkodó, fiatalabb rabtárssal, és egy kis összekötéssel a karbantartó műhelyben kötöttem ki. A mérnöki iroda mellett, ez volt a börtön elit részlege. Elég volt egy kalapács és egy olajos rongy, s az ember „szabadon” mászkálhatott az egész vállalat területén. 1954-től humánusabb lett a bánásmód, már nem volt verés, nem haltunk éhen, s a munkateljesítménytől függően, lapot írhattunk és kaphattunk havonta, és látogatást és egy 3 kilós csomagot kéthavonta.

1956 nyarán és őszén három sorsdöntő esemény történt rabéletünkben.

1) Felülvizsgálatok. A börtönben minden hivatalos hírforrás tiltva volt, de néhány becsempészett levélből, újságból viszonylag tájékozottak voltunk a kinti hangulatot illetően. Tudtunk a Petőfi-körről, az írók mozgolódásáról, a pártban elhangzott önkritikákról. Budapestről ügyészi bizottság jött felülvizsgálni az ítéleteket, a „Péter Gábor-féle túlkapásokat”. Akkorra már magát Pétert és a Farkasokat is elkapta a gépszíj. A pártnak bűnbak kellett. Nagyjából mindenkit kihallgattak, szokatlanul barátságos hangnemben folyt a beszélgetés, de a végén mégis oda lyukadtak ki, hogy: - Na, megbánta a bűnét? - Engem elítéltek valami „törvények” értelmében, de bűnösnek nem érzem magam! - válaszoltam. Mire ő: - Három és fél éve ül itt, és még mindig ezt mondja? Ha így gondolkodik, akkor maga veszélyes a társadalomra! Tudja, hogy az életfogytiglani minimum húsz év? - Igen, - mondtam. Megcsóválta a fejét, kissé megvonta a vállát, aztán elbúcsúzott. Ettől függetlenül, több száz politikai elítéltet helyeztek akkor feltételesen szabadlábra. Például a legtöbb pap is akkor szabadult.

2) Sztrájk. Talán tudjátok, hogy a szocialista tervgazdálkodás egyik fontos rugója volt a prémium. Párttitkárok, TSZ elnökök, vállalatvezetők kapták, ha hajtották a munkásokat, hogy elkészüljön a terv és a hónap végén „időben kimenjen a szállítás”. Ez alól a KÖMI sem volt kivétel. Néha hónap végén 72 óráztunk, lent a műhelyben aludtunk pár órát. 1956 júl. 28-án reggeli munkára sorakoztunk a III. osztály folyosóján. Indulás előtt Bakos őrparancsnok elkezd olvasni egy napiparancsot, miszerint „a meglazult fegyelem helyreállítása érdekében elrendelem...” és jött egy csomó szigorítás, többek között, hogy az üzemben nem szabad az ebédet az udvaron, hanem csak a műhelyekben elfogyasztani, hogy tilos a csíkos rabkabátot, inget levenni stb, stb. Egyre erősödött a morgás, míg egyszer csak felcsattant Szoboszlai Miki hangja. „Elmégy magadnak az anyádba!” Bakos viszsaugrott a lépcsőház rácsa mögé, ott fejezte

be ijedten: Kelt Vác 1956 júl.28-án. Gáspár Márton börtönparancsnok.

Az örök próbálták indítani a népet, de akkor működésbe lépett a „gárda”. Megtagadtuk a munkát. Visszamentünk a zárkákba. A mienk az egyik folyosó végén, az üzem udvarára nézett. Üres volt az udvar, csak Weisz úr és a „civil” művezetők lézengtek. Néhány óra múlva megjött Gáspár, a kibér meg néhány ismeretlen tiszt és nagyon vitatkoztak. Mindent nem értettünk pontosan, csak amikor Weisz Gáspárhoz fordult: "Na ezt jól elbaltáztad! Hát Gáspár elvtárs, maga is kap prémiumot! Most lőttek neki!" Egy óra múlva, épp az ajtónál lévő WC spanyolfala mögül jöttem ki, amikor megzördült a kulcs a zárban. Kinyílt az ajtó és belép Gáspár néhány tiszt társaságában. Mivel én voltam a legközelebb, én jelentettem: Százados úr jelentem, 61-es zárka 8 fő. Szemben állt velem és nekem szögezte a kérdést: Mi jogon tagadta meg a munkát? -Százados úr, itt 15 évre, életfogytra elítélt emberek vannak. Nem tagadjuk meg a munkát, csak azt kérjük, hogy ebédünket ne a formalingázos, poros műhelyekben kelljen elfogyasztanunk, csak egy kis levegőt kérünk, egy kis napfényt! Kezével majdnem mellbe lökött mikor szinte kiabálva mondta: Nincs levegő, nem adok napfényt! Felveszi a munkát? – NEM! – Kifelé! Kint a folyosón kétoldalt örök álltak, sorfaluk között indultam az MZ-re. Nem akarok dicsekedni, a sors hozta így, de egy kicsit büszke vagyok arra, hogy a forradalom előtti Magyarország talán legnagyobb sztrájkját én vezettem be! Kb. 150-en tagadtuk meg a munkát, de ez elég volt, hogy az üzem megbénuljon, hisz köztünk volt a legtöbb rab-művezető, írnok, szakmunkás, gépbeállító. S bár, pár hét múlva visszakényszerültünk a munkába, de szinte éreztük, hogy odakint valami készülőben van! Itt jegyzem meg, hogy a sztrájk után az MZ-re néző 87-es zárkába helyeztek.

3) Kitérés. Október 23-án este még lement az éjszakás műszak, de korábban felhozták őket és lelakatolták a zárkákat. 24-én és 25-én szigorú, őrparancsnoki ellenőrzés mel-

lett nyitották a cellákat, de az örök elejtettek egy-két szót arról, hogy „balhék” vannak az országban és Budapesten is lövöldöznek. Sétára nem vittek, de 25-én délután a GH-s tiszt cigarettát és gyufát osztott a zárakban, holtott zárkán szigorúan tilos volt a dohányzás. Meg is jegyezte: „Fiúk, vigyázzatok, nehogy tüzet fogjon a szalmazsák!” Az eddig szokásos „rohadt fasiszták” helyett egyszerre „fiúk” lettünk!

Így jött el október 27-e. Egy szombati nap volt, melynek szürke reggelje még semmi izgalmat nem árult el magáról. De észrevettük, hogy az udvari örök sapkájáról eltűnt a vörös csillag! Valamelyik zárkából egy bajtársunk beszámolt a forradalmi eseményekről. A szemben lévő MZ magas fala csak úgy visszhangozta beszédét. Aztán elénekeltük a Himnuszt. A döbbenet erejével hatott, mikor a sok száz torokból egyszerre zúgott fel a rég hallott fohász. Az az érzésem, ez volt a jel a cselekvésre! Pár másodpercnyi feszült csend után elkezdtek verni az ablakrácsot, az ajtókat, a csajkákat és vödröket, és félelmetes erővel felzúgott a szavalókórus: „Gyilkosok, engedjete haza!” A III. osztályon, azt hiszem a 62-es zárkában, sikerült Hatvári Hugóéknak kitörni az ajtó alsó keresztpántja alatti deszkákat, a szűk résen kibújva, a folyosón talált alkalmas eszközökkel ütni, feszegetni kezdték a többi zárka lakatait, tolózárait. Majer az osztályos őrmester az ijedségtől szinte elájult, de senki sem bántalmazta. Tőle megszerezve a kulcsokat egymásután nyíltak a zárkaajtók mind a III., majd a IV. osztályon, s hamarosan több száz rab tolongott a folyosókon. Egy kis idő múlva valahogy kinyitottuk a lépcsőház vasrácsát, és lementünk az alattunk lévő I. osztályra, de ott megtorpantunk. Erős vasrács választott el az irodaépülettől, mögötte örök álltak, sőt egy golyószóró is lövő helyzetben. Kérésünkre Gáspár is megjelent, magasba tartva pisztolyát és hallani sem akart holmi spontán elbocsátásról. Azt mondta, hogy menjünk vissza a zárkákba, és alakítsunk tárgyalóbizottságot. Mi, a rabok között tiszteletben álló

Vörös János volt altábornagyot és egy papot próbáltunk rávenni, hogy vállalják el. Már-már fenyegető nyugalanság lett úrrá a tömegen, amikor valaki elkiáltotta magát, hogy a pékségen keresztül nyitva az út! Az I. osztály egyik zárkájában az ablak helyett is ajtó volt, ezen keresztül hordták fel a kenyeret a pékségből a dolgozók osztályaira.

Persze, mi fiatalok voltunk az elsők, akik hamar kint voltunk az ún. szenes-udvaron, ahonnan csak az utcára nyíló vaskapu választott el bennünket a szabadulástól. Mikor az öreg kapuőr meglátta, hogy futunk feléje, nyitotta a kaput. Kint az utcán már várt Vác népe szabadon bocsátásunkat követelve. Boldogan öleltük át egymást és felcsendült a Szózat. Hirtelen éles fegyverropogás szakította meg az felemelő hangulatot. Állítólag Ádám ÁVH-s orvos őrnagy lövetett a rabkórház tetejéről. Az öt évvel ezelőtt megjelent „VÁC” 56” Forrásgyűjteményből tudjuk, hogy még a kitörés előtt, Gáspár telefonon segítséget kért Gerencsér őrnagytól, a híradóiskola parancsnokától, aki bebizonyítva a forradalommal szembeni ellenséges érzületét, egy riadókészültséget küldött a fegyház védelmére. Az egységet Környei Imre híradós őrnagy vezette, saját önvallomása szerint, hat darab háromtonnás gépkocsi-val, kb. 150 fővel, legkésőbb 15 percen belül a börtönnél voltak. Idézem szavait: „Amint a laktanyából a börtön felé vezető egyenes főútra beértünk, már látni lehetett, hogy a börtönből tódulnak ki a foglyok, csak úgy tarkállott az úttest, mint a mákos-tészta.... én kiabáltam a civileknek, hogy azonnal hagyják el az utcát, mert nem felelek az életükért, a foglyokra pedig ráordítottam, menjenek vissza. ...Ekkor értem egy magasságba a börtönkórház épületével. Onnan kiabáltak (...) felnéztem, és abban a pillanatban a legfelső ablakban egy géppisztoly csövét láttam lefelé irányítva. De ebben a pillanatban már hallatszott is a géppisztolysorozat, és véletlenül az engem utolért, tőlem balra levő katona kapott a lábába egy lövést. Ma is úgy érzem, azt az én fejemnek szánták.

Még egy civil is megsebesült. Ugyanekkor már a katonák is tüzet nyitottak az ablakra. Később parancsot kaptunk, hogy azonnal vonuljunk be."

Az így keletkezett tűzszünetben néhányan átszaladtunk az utcán és a szemben lévő ház lakói pillanatok alatt öreg ruhadarabokat dobáltak felénk, szinte követelve, hogy „Dobja el azt a csíkos!” Ma is hálával gondolunk a város lakosságának önzetlen segítségére, a rabok felé tanúsított féltő támogatásra. Rabtársaimtól tudom, hogy volt, akit napokig bujtattak, míg el tudta hagyni a várost.

És volt más is, aki bujkált! Az előbb idézett Körneyi őrnagy szerint: „A börtön parancsnokának, úgy tudom, valahogy sikerült bemenekülnie a kiegészítő parancsnokságra, ahol azonban nem merték bujtatni, így egészségügyi kocsival, úgy tudom, az éj folyamán bekerült a laktanyába, ahol a százados elvtárs átöltöztött katonaruhába,... így nem volt feltűnő. Naponta együtt voltunk az irodában."

Mi, szinte futás közben öltöztünk át, majd átmászva egy kerítésen hamarosan a börtönnel párhuzamos utcán voltunk. Hirtelen egy, a börtönből ismerős arc: Torna Józsi bácsi, egy jóindulatú őr. Behívott bennünket a házába ahol megborotvátkoztunk, felesége zsíros kenyérral és pogácsával, Józsi bácsi borral kínált. Itt koccintottunk először a szabadságra! Ő tájékoztatott bennünket először a kialakult helyzetről, és figyelmeztetett, hogy Budapestet lehetőleg kerüljük ki, mert a viszályzódott szovjet csapatok körülzárták a várost! Megköszönve segítségét elindultunk haza Bajára! Hatan voltunk, Balogh Árpád, Eichhardt Sándor, Öry József, Pap Iván, Turányi Lajos bajaiak és Szoboszlai Miklós kecskeméti. Minden igazolvány és papír nélkül, négy napig félig-meddig bujkálva, ködös, szitáló esőben, embereket lehetőleg kerülve, jóformán szinte végig gyalogoltunk. Négy év alatt nagyon elszoktunk a gyaloglástól, fáradtak voltunk, de hajtott a lelkierő.

Az első este Veresegyházán bementünk egy faluszéli házba, szállást keresve. A gazda

kicsit gyanakodva mért végig bennünket, de beengedett az istállóba. Szalmát a szomszéd-tól kaptunk. Mikor egy kis ennivaló felől kérdeztem, csak annyit válaszolt, hogy -, nincs semmink, csak néhány éhes gyerekünk és a mérhetetlen szegénységünk." Mikor megmondtam, hogy kik vagyunk, szó nélkül megfordult és elindult a ház felé. Talán megijedt és feljelent? Egy fél óra múlva visszajött: -,Jöjjenek be, az asszony főzött egy kis lebbencslevest!"

Falvak mellett elhaladva, a falurádiókból hallottuk a forradalmi fejleményeket, a kormány folytonos átalakulását. A negyedik nap már olyan fáradtak és közönyösek voltunk, hogy Dabas után felmentünk az országútra Lajosmizse felé. Gondoltuk, talán onnan lesz vonat Bajára. Az állomásfőnök irodájában többen voltak, mikor beléptünk, elnémultak. Nem tudom, hogyan nézhettünk ki, mert a főnök megkérdezte:

- Hát maguk kicsodák?

- Váci politikai elítéltek voltunk, útban haza Bajára. Összenéztek, aztán a főnök oda szólt néhány emberének:

- Azonnal dugjátok el őket a mozdonyvezető laktanyába, hisz húsz perccel ezelőtt ÁVH-s ellenőrzés volt itt. A gondnok néni morgott, hogy ilyen jött-mentek koszolják be a laktanyát, de mikor ő is megtudta kik vagyunk, ránk zárta az ajtót, és egy félóra múlva, a lányával együtt, két karkosár enni- és innivalóval tért vissza! Másnap hajnalban kicsempészték bennünket Lajosmizséről, ahonnan Ágasegyházáig gyalogoltunk. Ott tanított Öry Jóska öccse Tibi. A tantestület jobb ruhát, pénzt, élelmet gyűjtött, s onnan egy Kalocsára tartó teherautó elvitt bennünket Bajáig, ahol október 31-én este ölelhettük át rég nem látott szeretteinket.

Hat hét után figyelmeztettek, hogy lépünk le, mivel megérkezett Bajára az elfogató parancs. December 16-án Garánál léptük át a jugoszláv határt. Svédországba kerültem, ahol ma is élek szeretteim körében.

33 év, 5 hónap és 12 nap után, 1990. május 28-án látogathattam először haza.

És most már, tényleg befejezem, mivel szavakkal nagyon nehéz kifejezni és megköszönni azt a megértést, biztatást, sok segítséget és igaz szeretetet, melyet Vác város lakossága, valamint a magyar nép, parasztok,

tanítók, vasutasok és sokan mások tanúsítottak irántunk 1956 októberében, sokszor számukra is nehéz, veszélyes helyzetben!

Köszönöm, hogy meghallgattatok.

GRUBER RUDOLFNÉ

Miskolc, május 11. a „függetlenség napja”

A városi közgyűlés határozata szerint 1993-tól ünneplik május 11-én a város napját annak tiszteletére, hogy 1909-ben ezen a napon adott a városnak címeres kiváltságlevelet I. Ferenc József. Miskolc akkor lett törvényhatósági jogú város. A törvényhatósági jogú városi rang megszerzése kiemelt jelentőséggel bír, mert ezáltal az adott város kikerül a megyei igazgatóság alól és önálló törvényhatóságként a megyétől független életet él.

A Haza örök, bárhol élünk benne. Kötelességünk a történelmi ősökre megbecsüléssel gondolnunk, hogy az utánunk jövő nemzedékek is büszkén gondoljanak majd az elődökre. Miskolc város közgyűlése 19 témakörben ismeri el polgárait, tenni, küzdeni akarását, dolgozzék egyénileg vagy közösségekben Miskolc városa érdekében. Gruber Rudolf az 1945-1956 közötti magyar Politikai elítéltek Közösségének ügyvezető testületi tagjának 2012-ben postumus kitüntetésben részesítette

mint Díszpolgár: „Rendszeresen szervezett megemlékezéseket, az átléők összefogásával hozzájárult az áldozatok emlékének megőrzéséhez”. Gruber Rudolf, aki soha nem tagadta meg a hitét, felismerte gyermekei hiányos történelem-oktatásán keresztül, hogy hiányos nemzeti tudattal nőnek fel korosztályok, ennek egyetlen megoldása a felvilágosító tevékenység. Erre Miskolcon az egyházi gimnáziumokban nyílt lehetőség, melynek szervezésében tevékenyen részt vett. Gruber Rudolf, mint a PEK (Politikai elítéltek Közössége) Ügyvezető Területi tagjának nevét Miskolc Város Levéltárának Aranykönyvébe jegyezték be. Példakép lett a felnövekvő nemzedékek számára.

Jókai Anna írja: „Ne féljetelek élőknek tekinteni a múltat. Ami romlandó belőle lemállik úgyis róla. Ami pedig örök, annak nincs kora és nincs halála. Aki erős, azt a múlt tovább izmosítja, és a jövőbe átemeli.”

ÖZV. SZAKONYINÉ HARSÁGHY M. KATALIN

A Vörös ország hódítók halála

Élt 73 évet. Egy ország történelmében ez kevés idő. Amilyen váratlanul, vad tűzzel jött, olyan alázatosan, csendesesen aludt ki. Lángjai még fel-fel csapnak és lázadozva füstölögnek, hiszen hatalmas mennyiségű korszerű fegyverei megmaradtak, bár a jelszavak: „Vegyük el attól, akinek van”, „Igaz agy hazug propagandával, célunk a világuralom!” (Ez a cél a 60-as években vésszesen elértnek látszott mind távol-keleten, mind Közel-Keleten és Afrikában.) – már elavultak.

Férjem pártbizalmi lánya vihogva jött bosszantani bennünket: Etiópia is a miénk.” Major Tamás is sietett egy kabarán megkérdezni: „Mi a legborzasztóbb egy császár életében? Ha megéli saját trónfosztását.” Sztálin (az acélos) is megélte bukását, pedig kiterjedt pribék-gárdával könnyekkel és vérrel erősítette trónját, aláfestve a gulágok sóhajának, jajveszékelésének gyászos zenéjével.

Berija, a rendíthetetlen hóhér úgy bukott le, hogy egy értekezletre sietve nem a zsebében, hanem aktatáskájában vitte magával a pisztolyát. Hozzáférhető lett, kivégezték. Elég későn. Számtalan koholt pernek irányítója és törvénysértések egyik fő részese volt 1953-ig.

A román cipészlegényből lett császár és széphelénának tartott felesége, hogy hosszú életűek és szépek legyenek, csecsemők vérét fecskendeztették ereikbe. Főképp a magyar vért kedvelték. Ha méltatlankodva és ő császárságukban megalázva, de megélték a gyalázatos életük árát.

Kik írták ezeknek az elvtársaknak a forгатókönyvet, hogy felséges környezetben és lakosztályban tudtak csak élni? És az alattvalók?

Amikor a dolgozó nép hajnalt sorban állt a vályogkenyérért és a járdaszélen baltával darabolt fagyasztott halért, akkor a párttagok a nekik fenntartott külön boltban, névsor

szerint vásárolták a húst, a rizst, a kakaót, és ami érkezett számukra kimérve, amit a dolgozó lesóványodott nép évekig nem is láthatott.

A párttagok közül kik tartották be a „kommunizmus ideológiájának alapjait”, mely szerint a szocializmus felépítése után olyan osztály nélküli társadalmi és gazdasági rendszer lesz, amelyben mindenki képességei szerint dolgozik, és a termelt javakból szükségletei szerint részesedik. Ha a vörös menyasszony elvárta tagjaitól, hogy a kincstár javait gyarapítsák és őrizzék azt, amit el-érkezik a dolgozó nép „szükségletei szerinti részesedése”, akkor a főkolomposok annál inkább sütötték a pecsenyéjüket és a méltatlankodóknak felhívták a figyelmünket arra, hogy mit mondott Vorosilov elvtárs: „Gazdag ország vagyunk, mindenki lop, és még marad is”.

És ez így ment! Ezeket az időket félelemmel, nélkülözéssel és fájdalommal éltük át. Főleg az anyák és a feleségek szenvedtek gyötrelmesen. Édesanyám három gyermekével maradt, és már nem volt semmije, amit élelemre cserélhetett volna. Józan, ember-séges apánk extra foglya volt a KGB-nek, hiszen havonta utazott Budapestre az OTI ülésére, mit tag, aki 1926-tól – munkája mellett – a betegsegélyezői pénztáros munkáját is csinálta ingyen. Az államvédelmieket viszont kémnek, fasisztának titulálva kegyetlenül bántak vele és velünk is. Az est beálltával, rosszkülsejű civilek, tányérsapkájukat fejük közepére bökve kutatták át lakásunkat, fenyegetőzve, hogy majd Szibériában kötünk ki, ott majd rághatjuk a térdkalácsunkat. Tizenhét és fél éves Gusztáv bátyámat kelet felé vezető vasútra vitték aknákat felszedni. Síró Anyánknak odaszóltak, hogy magyarok rakták le, a magyarok szedjék is fel.

1944 novemberében városunk magyarjai és német származású férfijai 18 évestől 50

évesig szenvedtek és elpusztultak az 1940-ben felépített lovas-tüzér laktanyából átalakított haláltáborban. Szögesdrót hengerekkel hatalmas területet kerítettek be, hiszen rövid 5 hónap alatt több mint 40 ezer embert hajtottak oda gyalogszerrel. Ung, Ugocsa, Bereg, Máramaros, Szabolcs-Szatmár, Hajdú-Bihar megyékből. A hastífusz hamarosan ezrével pusztította az állati körülmények között (fekáliától lucskos, tetvektől, poloskáktól fertőzött, szalmám, rongyokban fekvő foglyokat. A fogva tartók pánikszerűen igyekeztek elűntetni a borzalmakat az éj leple alatt kiásott tömegsírokba. Élnek még, akik látták, hogy a sírok felett mozgott a föld. Félelmetes gyász volt még, amikor 15 és fél évesen a magyarországon megalázva több mint 20 lány-nyal engem is elvittek a haláltáborba, munkaszolgálatra.

Jajveszéltek és gyászoltak anyáink, hiszen a három gyárból, az intézményekből, is-

koláinkból elhurcoltak közül senki sem tért haza. A még életben maradottakat tovább hajtották Szombor felé.

Ezért a sok gonoszságért, az igazságtalanságért, a diktatúra és az erkölcstelenség miatt kellett meghalnia a Vörös Menyasszonynak! Nem gondolt arra, hogy „(..) a kommunizmus ideológiájának alapjait(..)” a gyakorlatban csak magas intelligenciájú emberekkel lehet véghezvitetni!

Ma még kevesebb az ilyen ember, nekünk, magyaroknak is sietnünk kell egy olyan vezéralakot találnunk, mint amilyen István királyunk volt, aki képes volt egy makacs, pogány népet térdre kényszeríteni Krisztus és Európa előtt.

Különben – ne adja Isten! – beválhat az amerikai politikai javasasszony jóslata 1997-ben: „a magyaroknak is új hazát kell majd keresniük.” Kívánom, hogy az a MAJD soha ne következzen be, gyarapodjunk itt.